

Syriëstrijders in het theater

ma 09/03/2015 - 16:12 Alarmfase 3: de Syriëstrijders hebben ondertussen ook het Vlaamse theater bereikt. Dit weekend speelden zowel Valley of Saints (BRONKS en Detheatermaker) als Reizen Jihad (SINcollectief) in de Antwerpse zalen. Beide Syrië-producties kwamen al uitgebreid aan bod in dubbelinterviews in de media, maar hoe zijn de voorstellingen zelf? Onze recensent zocht het uit.

Plots zijn ze daar: de jihadi's op het toneel. **Milo Rau (The Civil Wars)** en **De Warme Winkel (Gavrilo Princip)** waren de eersten om vorig jaar de verhalen van Syriëstrijders te ensceneren. Ondertussen wil *Joëlle Milquet* het Franstalige toneelstuk **Djihad** zelfs als counterpropaganda in het onderwijs inzetten. De Vlaamse theatermakers **Bijnens & Di Marino (Valley of Saints)** en **SINcollectief (Reizen Jihad)** laten zich gelukkig niet zo makkelijk educatief recupereren. In deze twee voorstellingen wordt de frustratie van een Vlaamse Syriëstrijder op een empathische manier belicht. Maar waarin verschillen beide dan?

De locatie: hier vs. daar

Valley of Saints

'**Valley of Saints**' speelt zich af in de Vallei der Heiligen, een door Unesco beheerde site in Libanon, vlakbij de Syrische grens ("*één van de mooiste plekken die ik ooit zag*", aldus auteur en regisseur **Michael Bijnens** die er op research ging). '**Reizen Jihad**' zoekt de radicalisering dichterbij huis op: van de ronselaars met hun begeesterende preken tot de gehavende ouders die hun dochter naar het kalifaat zagen vertrekken. Het podium is in beide producties een verhoog: respectievelijk het decor voor een verbale boksmatch tussen de ultra-liberale zakenman Ray en een geradicaliseerde Vlaamse vrouw in Valley of Saints, en een multimediaal slagveld waarop de wankele personages zich staande proberen houden in Reizen Jihad.

Reizen Jihad

Michael Bijnens heeft duidelijk voor de macro-universele insteek gekozen. Het uitgangspunt is helder en zeer interessant: aan de ene zijde de zakenman die beweert door zijn mega-investeringen in de Arabische wereld aan liefdadigheid te doen, aan de andere zijde de jonge jihadi die (aldus zichzelf) voor gerechtigheid staat. De personages zijn in feite niet meer dan de dragers van *twee tegenovergestelde ideologieën* (het doorgedreven *kapitalisme* vs. het *moslimfundamentalisme*). Waar Valley of Saints meer op het hoofd mikt, kiest Reizen Jihad voor de frustraties en het verdriet in de onderbuik. De insteek is persoonlijker en meer anekdotisch. De personages graven diep in zichzelf op zoek naar het waarom van de gebeurtenissen.

De spelers: op niveau

Reizen Jihad

Ruud Gielens als de zakenman en **Aurelie Di Marino** als de '*kopie jihadi*' komen op het toneel vast heel wat sympathieker over dan de gladde zakenman waarop Bijnens zich baseerde en een gemiddelde terroriste in werkelijkheid zullen zijn. In '**Reizen Jihad**' spelen **Michael De Cock** en **Hilde Van Haesendonck** katholieke ouders die hun bekeerd kind kwijtspeelden aan de Heilige Strijd, is **Rashif El Kaoui** een gewiekste touroperator in reizen naar Islamitische Staat (one way ticket gegarandeerd) en ruilde het personage van **Said Boumazoughe** na zijn radicalisering het Kiel in voor het kalifaat. Een constante in beide producties: er wordt telkens goed geacteerd. Er klinkt ook

telkens Arabische muziek op scène, door **Stalin Abdi** (Valley of Saints) en **Hassan Boufous** (Reizen Jihad).

De encenering: sober vs. expressief

Reizen Jihad

Bijnens is duidelijk niet zo geïnteresseerd in exuberante enceneringen. Hij laat zijn spelers vrij, maar binnen een sober kader (een kapot springende lamp is zowat de enige verandering in scènebeeld). Hoe anders gaat het er aan toe in Reizen Jihad! **Regisseur Junior Mthombeni** is veel meer een spelregisseur, wat zich uit in vele geestige en expressieve momenten, maar helaas ook in enkele flauwe spelereien (bv. de godsdienstmopjes) en te vormelijke momenten (bv. de ouders die maar op en neer moeten blijven ijsberen terwijl ze vragen of er nieuws is over hun dochter). De hiphop-spirit in Valley of Saints zit 'm in iedere vezel van Aurelie's lijf en in haar bewegingen, zonder dat dit er dik bovenop wordt gelegd. De rap culture zit veel explicieter in Reizen Jihad. Waar Valley of Saints erg sober is, wil Reizen Jihad vooral heel veel tegelijk tonen (spel, zang, pompende muziek, videobeelden, dans,...). De meest bizarre scène – een vulkaanuitbarsting op video, de acteurs die zich met smurrie en nepbloed insmeren en dansers die uit het decor oppoppen – raakte ook helemaal geen emotionele snaar. In dit geval was less zeker more geweest.

De tekst: rijkelijk vs. wisselvallig

Valley of Saints

Het valt meteen op hoe voldragen en ingedikt de tekst van Michael Bijnens in Valley of Saints is. Een doorwrochte, maar steeds toegankelijke schrijftuur vol prachtige oneliners. Een selectie die de jonge jihadiste tegen Ray zegt: *“Ik heb een staat gesticht, gij en uw geld hebben alleen nog maar staten ontmanteld”, “Mijn lijf kunt ge verdoven, maar mijn gedachten, daar kunt ge niet aan”* en *“Seculiere regimes plegen de ergste genocides: als mensen zich niet onderwerpen aan een groter idee, onderwerpen zij elkaar”*. En dan het antwoord van een fulminerende Ray op de godsdienstwaanzin van Aurélie's personage: *“Daar stond gij dan, klaarkomend op het toneel van het einde der tijden”*. **Auteur Fikry El Azzouzi** leverde een wisselvalligere tekst af in 'Reizen Jihad'. Geregeld treft hij raak (bv. in de vier slotmonologen), maar even vaak is de tekst te direct en werkt hij bepaalde thema's amper uit, zoals het collaboratieverleden van de ouders van de Vlaamse personages. Een van de beste quotes uit de voorstelling valt uit de mond van de touroperator te horen: *“Ik begeleid mijn cliënten goed. ‘Reizen Jihad’ is meer pedagoog dan demagoog.”*

Conclusie: hoogvlieger vs. splinterbom

Op artistiek vlak is **Valley of Saints (****)** de meest interessante voorstelling. De tekst is van een grotere literaire kwaliteit, levert meer inzichten op en de voorstelling is veel coherenter dan het alle kanten op stuiterende **Reizen Jihad (**1/2)**, dat pas aan het einde zijn ware gelaat laat zien. Deze laatste voorstelling zal – hoewel niet specifiek voor dit publiek bedoeld – beter aanslaan bij een schoolpubliek dan Valley of Saints. De hoge verwachtingen, de afgeladen volle zaal op het premièreweekend, en de staande ovatie na afloop geven wel aan hoe intens Reizen Jihad beleefd wordt. Het klinkt wat vreemd in het licht van de hele discussie over fundamentalisme de laatste tijd, maar om echt raak te schieten moet SINcollectief eerst nog wat meer radicale keuzes durven maken.

Filip Tielens

Het artikel vind je ook digitaal:

<http://cobra.be/cm/cobra/podium/podium-recensie/1.2264421>